

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne.	5
Źródła i literatura	9
I. Przeobrażenia struktury społeczno-ekonomicznej, na ziemiach polskich po 1864 r.	41
1. Królestwo i tzw. ziemie zabrane.	41
a. Realizacja reform uwłaszczeniowych — nowy ustrój agrarny	41
b. Folwark a wieś	43
c. Sytuacja chłopów po uwłaszczeniu.	44
d. Rozwój głównych ośrodków przemysłowych	45
e. Procesy koncentracji i centralizacji w przemyśle	47
f. Kształtowanie się burżuazji i nowoczesnego proletariatu.	48
g. Polityka gospodarcza caratu — walka „Moskwy z Łodzią”	49
h. Ogólny przekrój stosunków społeczno-ekonomicznych ziem polskich zaboru rosyjskiego pod koniec ubiegłego wieku.	50
2. Zabór pruski	51
a. Struktura agrarna Poznańskiego i Pomorza	51
b. Intensyfikacja produkcji rolnej.	52
c. Powolne tempo rozwoju przemysłu fabrycznego	53
d. Rozwój przemysłu ciężkiego na Górnym Śląsku	54
e. Bilans przeobrażeń społecznych pod zaborem pruskim u schyłku XIX w.	55
f. Stosunki społeczne a narodowe	57
3. Galicja i Śląsk Cieszyński	58
a. Sytuacja gospodarcza wsi po uwłaszczeniu	58
b. Folwark a wieś	58
c. Zacofanie i niedorozwój przemysłu	60
d. Przekrój stosunków społecznych i narodowościowych Galicji pod koniec ubiegłego wieku	61
e. Intensywny rozwój produkcji przemysłowej i rolnictwa na Śląsku Cieszyńskim	63
f. Uwarstwienie społeczno-zawodowe i stosunki narodowościowe w Cieszyńskim	64
4. Wnioski ogólne. Ogólna charakterystyka struktury społeczno-ekonomicznej ziem polskich około roku 1900	65

II. Stosunki polityczne w Polsce w latach 1864 - 1889	67
1. Międzynarodowe aspekty kwestii polskiej po 1864 r.	67
a. Sytuacja międzynarodowa w środkowo-wschodniej Europie	67
b. Sytuacja polityczna w Rosji, Prusach i Austrii i polityka narodowościowa tych państw	68
c. Perspektywy przeobrażeń rewolucyjnych w stosunkach europejskich	69
d. Polska emigracja polityczna po powstaniu styczniowym	70
2. Sytuacja polityczna pod zaborem rosyjskim po powstaniu styczniowym	71
a. Represje popowstaniowe — likwidacja odrębności autonomicznej Królestwa	71
b. Stanowisko polskich klas posiadających wobec zaborcy — trójlojalizm	74
c. Prądy pozytywistyczne	75
d. Początki propagandy socjalistycznej	76
e. Wielki Proletariat	77
f. II Proletariat i Związek Robotników Polskich	79
g. Nowe elementy w sytuacji politycznej — Liga Polska. Gmina Narodowo-Socjalistyczna i „Pobudka”	80
3. Zabór pruski w dobie Kulturkampf.	81
a. Zwrot w polityce niemieckiej wobec Polaków po 1870 r.	81
b. Formy i metody w walce z polsnością	82
c. Stanowisko Kościoła katolickiego	82
d. Polityka Koła Polskiego w sejmie pruskim i parlamencie ogólnoniemieckim	83
e. Społeczeństwo Wielkopolski i Pomorza w walce z germanizacją	84
f. Polski ruch narodowy na Kaszubach, Mazurach i Warmii	85
g. Postępy procesu odrodzenia narodowego na Górnym Śląsku	86
h. Początki ruchu robotniczego w zaborze pruskim	88
4. Galicja i Śląsk Cieszyński w okresie walki o autonomię	89
a. Etapy federalizacji i liberalizacji Austrii	89
b. Stanowisko polskich stronnictw — konserwatyści i liberałowie	91
c. Kampania rezolucyjna	92
d. Teka Stańczyka	93
e. Kształt autonomii galicyjskiej po 1869 r.	94
f. Sytuacja Polaków na Śląsku Cieszyńskim	95
g. Początki ruchu ludowego	96
h. Początki ruchu robotniczego	97
III. Sytuacja polityczna na ziemiach polskich u schyłku XIX w. (1890 - 1900)	100
1. Królestwo	100
a. Przeobrażenia ideologiczne w obozie burżuazji i obszarnictwa od liberalizmu do nacjonalizmu	100
b. Przerastanie ruchu socjalistycznego z ruchu kółkowego w masowy — PPS i SDKP	102
c. Założenie Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS)	102

d. Utworzenie Socjal-Demokracji Królestwa Polskiego (SDKP)	103
e. Ruch robotniczy w latach 1896 - 1899	104
f. Ruch chłopski	105
2. Zabór pruski	106
a. Sytuacja Polaków po zakończeniu „walki o kulturę”	106
b. Polityka polska w okresie rządów Capriviiego (1890 - 1894).	107
c. Zaostrzenie kursu antypolskiego pod koniec ubiegłego wieku.	108
d. Walka o ziemię	108
e. Ruch robotniczy.	109
f. Postępy w procesie odrodzenia narodowego ziem zachodnich	110
3. Zabór austriacki	112
a. Przesłanki walki o demokratyzację stosunków społeczno-politycznych	112
b. Założenie Stronnictwa Ludowego	112
c. Utworzenie partii socjalistycznej	113
d. Stronnictwa ukraińskie	114
e. Przegrupowania w obozie rządzącym — nacjonalizm i neokonserwatyzm	115
f. Sytuacja polityczna w Galicji pod koniec XIX w.	116
g. Antagonizmy narodowościowe na Śląsku Cieszyńskim	117
IV. Rozwój gospodarczy ziem polskich i zmiany w układzie sił społecznych na początku XX w. (1901 - 1914).	119
1. Królestwo	119
a. Rozwój przemysłu.	119
b. Przeobrażenia struktury społecznej i wzrost proletariatu	120
c. Przegląd produkcji rolniczej	121
d. Stosunki własnościowe na wsi	121
e. Ruchy migracyjne	122
2. Galicja.	123
a. Ożywienie gospodarcze	123
b. Rozwój głównych ośrodków przemysłowych	123
c. Sytuacja klasy robotniczej	124
d. Przeobrażenia w rolnictwie.	125
e. Parcelacja i emigracja	126
f. Pogląd na stosunki społeczno-ekonomiczne Śląska Cieszyńskiego.	126
3. Zabór pruski	128
a. Procesy industrializacji i koncentracji w przemyśle.	128
b. Intensyfikacja produkcji rolnej i jej kierunki	129
c. Parcelacja i jej narodowe aspekty	130
d. Przeobrażenia w stosunkach społecznych i narodowościowych	130
e. Sytuacja klasy robotniczej	131
V. Stosunki polityczne w latach 1901 - 1914.	133
1. Królestwo Polskie	133
a. Przesłanki wybuchu rewolucji	133
b. Zasadnicze etapy rewolucji 1905 - 1907.	135

c. Rola partii robotniczych w rewolucji	138
d. Stosunek klas posiadających do rewolucji	139
e. Bilans walk rewolucyjnych	140
f. Polityka rządu carskiego i stanowisko polskich stronnictw burżuazyjnych w okresie porewolucyjnym	140
g. Sytuacja w ruchu robotniczym	143
h. Sytuacja w ruchu chłopskim	144
2. Galicja i Śląsk Cieszyński	145
a. Wzrost antagonizmów społecznych i narodowościowych na początku XX w.	145
b. Echa wydarzeń rewolucyjnych w Rosji i Królestwie	146
c. Uchwalenie powszechnego prawa głosowania w wyborach do Rady Państwa	148
d. Sytuacja polityczna w Galicji w latach 1908 - 1911	149
e. Rozwój wydarzeń politycznych w latach 1912 - 1914	151
f. Śląsk Cieszyński	153
3. Zabór pruski	154
a. Zaostrzenie antypolskiego kursu ze strony rządu	154
b. Walka o ziemię	154
c. Prześladowania polityczne	156
d. Ruch narodowy polski	157
e. Sytuacja na Górnym Śląsku	158
f. Ruch narodowy na Kaszubach, Warmii i Mazurach	159
g. Ruch socjalistyczny	160
h. Ugrupowania polityczne klas posiadających	162
4. Orientacje polityczne społeczeństwa polskiego w przededniu wybuchu wojny	163
a. Koncepcja prorosyjska	164
b. Koncepcja proaustriacka	165
c. Orientacja rewolucyjna	168
VI. Kultura, literatura, oświata, nauka i sztuka na ziemiach polskich u schyłku XIX i na początku XX w.	170
a. Sytuacja w kulturze polskiej	170
b. Rozwój literatury i teatru	175
c. Sytuacja na polu szkolnictwa i oświaty	178
d. Osiągnięcia nauki polskiej	182
e. Kierunki rozwoju w sztuce i muzyce polskiej	185
VII. Kwestia polska w pierwszej wojnie światowej	188
a. Wydarzenia militarne w pierwszym roku wojny	188
b. Stosunek mocarstw zaborczych do sprawy polskiej w chwili wybuchu konfliktu zbrojnego.	190
c. Orientacje polityczne społeczeństwa polskiego w pierwszym roku wojny	192

d. Sytuacja ziem polskich po zajęciu Kongresówki przez państwa centralne	195
e. Manifest dwóch cesarzy	198
f. Kwestia polska po wybuchu rewolucji lutowej w Rosji	200
g. Przełom w kwestii polskiej w dobie Rewolucji Październikowej	202
h. Kwestia polska w końcowej fazie wojny	204
i. Przesłanki odzyskania niepodległości	207
VIII. Kształtowanie się ustroju społeczno-politycznego i granic II Rzeczypospolitej	210
a. Wypędzenie okupantów z ziem polskich — Polska Komisja Likwidacyjna i rząd lubelski	210
b. Prądy rewolucyjne — Rady Delegatów Robotniczych i Republika Tarnobrzaska	211
c. Rząd Moraczewskiego — podstawy ustroju	213
d. Rząd Paderewskiego i pierwsze wybory	214
e. Sytuacja w ruchu robotniczym — założenie Komunistycznej Partii Robotniczej (KPRP) i utworzenie ogólnopolskiej PPS. Związki zawodowe	215
f. Sytuacja w ruchu ludowym	218
g. Obóz prawicowy i centro-prawicowy — endecja i chadecja	220
h. Stronnictwa polityczne mniejszości narodowych	223
i. Sprawa granicy zachodniej	227
j. Sprawa granicy wschodniej. Wojna polsko-radziecka	229
k. Pozostałe problemy graniczne. Sprawa Wileńszczyzny. Sprawa Wolnego Miasta Gdańska	233
IX. Stosunki społeczne i polityczne w dobie budowy państwa polskiego (1919 - 1923)	235
a. Struktura narodowościowa i społeczno-ekonomiczna	235
b. Zniszczenia wojenne i dysproporcje gospodarcze między poszczególnymi dzielnicami kraju	236
c. Zagadnienia reformy rolnej	238
d. Konstytucja marcowa	239
e. Wybory do Sejmu i Senatu w 1922 r. i sytuacja polityczna po wyborach	241
f. Rząd Władysława Sikorskiego i pierwszy gabinet Chjeno-Piasta	243
g. Kryzys społeczno-polityczny na jesieni 1923 r.	244
h. II Zjazd KPRP	246
X. II Rzeczpospolita w okresie względnej stabilizacji gospodarczej i politycznej (1924 - 1926)	248
a. Uwagi ogólne	248
b. Reforma walutowa Władysława Grabskiego	249
c. Socjalna i narodowościowa polityka rządu	250
d. Sytuacja w ruchu robotniczym i chłopskim w latach 1924 - 1925	252

e. Powody upadku gabinetu Grabskiego	254
f. Koalicyjny gabinet Skrzyńskiego	255
g. Geneza przewrotu majowego i jego przebieg.	256
h. Bilnas polityczny wydarzeń majowych	258
XI. Rządy obozu sanacyjnego od przewrotu majowego do wyborów „brzeskich” w 1930 r.	260
a. Sytuacja ekonomiczna kraju po przewrocie majowym.	260
b. Zmiany polityczno-ustrojowe. Wybory prezydenta i rządu Bartla	263
c. Narastanie konfliktów między rządem a opozycją parlamentarną	264
d. Walka rewolucyjnego ruchu robotniczego i chłopskiego z sanacją	267
e. Wybory w 1928 r.	270
f. Nowy Sejm a rząd	272
g. Rządy pułkowników. Konsolidacja opozycji — Centrolew	274
h. Wybory „brzeskie” w 1930 r.	276
i. Terror wobec lewicy rewolucyjnej KPP a Centrolew	277
j. Zaostrzenie represji wobec ludności ukraińskiej i białoruskiej.	278
k. Początki kryzysu ekonomicznego	279
XII. Ostatnie lata rządów Piłsudskiego (1931 - 1934).	284
a. Walka z opozycją — proces więźniów brzeskich.	284
b. Przebudowa ustawodawstwa polskiego w duchu antydemokratycznym .	284
c. Konstytucja kwietniowa	286
d. Dno kryzysu ekonomicznego i depresja pokryzysowa.	290
e. Ruch robotniczy w okresie kryzysu	292
f. KPP w latach kryzysu i depresji pokryzysowej. Sytuacja w PPS	294
g. Sytuacja w ruchu chłopskim. Powstanie jednolitego Stronnictwa Ludowego.	297
h. Polityka zagraniczna rządów pomajowych.	299
XIII. Stosunki społeczno-polityczne w Polsce w okresie poprzedzającym II wojnę światową (1935 - 1939)	304
a. Sytuacja gospodarcza w 1935 r. Wyjście z kryzysu	304
b. Polityka gospodarcza rządu w latach 1936 - 1939.	305
c. Ożywienie gospodarcze w Polsce w przededniu wojny.	307
d. „Dekompozycja” obozu rządzącego	308
e. Wybory w 1935 r.	308
f. Sprawa jednolitego frontu ludowego	310
g. Walki rewolucyjne klasy robotniczej w 1936 r.	312
h. Sytuacja w ruchu chłopskim. Rząd ludowy a Front Morges. Agraryzm	314
i. Lewica robotnicza i chłopska w 1937 r. Wielki strajk chłopski	316
j. Opozycja prawicowa. Stronnictwo Narodowe i ugrupowania skrajnie nacjonalistyczne	318
k. Ewolucja ideowo-polityczna stronnictw mniejszości narodowych	319

l. Przegrupowania i rozłamy w obozie rządzącym. Utworzenie Stronnictwa Demokratycznego i Stronnictwa Pracy. Rozwiązanie Sejmu i wybory w 1938 r.	322
ł. Ruch robotniczy i chłopski w przededniu wybuchu wojny	324
XIV. Sytuacja międzynarodowa Polski przed rokiem 1939	326
a. Przewrót hitlerowski w Niemczech w opinii społeczeństwa i rządu polskiego.	326
b. Społeczeństwo polskie wobec wydarzeń międzynarodowych w 1936 r.	327
c. Sytuacja międzynarodowa Polski w okresie aneksji Austrii i ugody monachijskiej.	328
d. Ultymatywne żądania Hitlera wobec Polski.	332
e. Sytuacja geopolityczna Polski w przededniu wybuchu wojny	334
XV. Zasadnicze etapy rozwoju kultury, oświaty, nauki i sztuki polskiej w okresie międzywojennym	336
a. Kultura	336
b. Ustrój szkolny i poziom oświaty	341
c. Szkoły wyższe i rozwój nauki	346
d. Literatura	351
e. Teatr	354
f. Muzyka	355
g. Sztuka	356
h. Film i radio	357
Próba bilansu dwudziestolecia	358
XVI. Walka narodu polskiego z najazdem Niemiec hitlerowskich w okresie II wojny światowej	362
a. Kampania wrześniowa	362
b. Polityka okupanta hitlerowskiego w początkowej fazie wojny.	370
c. Sytuacja ludności polskiej na ziemiach anektowanych przez ZSRR.	375
d. Walka z okupantem hitlerowskim i początki ruchu oporu.	378
e. Wybuch wojny radziecko-niemieckiej a kwestia polska. Okres kontaktów między ZSRR a rządem polskim w Londynie	385
f. Aktywizacja polskiej lewicy. Powstanie Polskiej Partii Robotniczej, Krajowej Rady Narodowej i ludowych sił zbrojnych	388
g. Polityka okupanta niemieckiego na ziemiach polskich w latach 1942 - 1944. Ruch oporu	392
h. Wyzwolenie wschodnich ziem polskich. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) i jego manifest. Powstanie warszawskie	399
i. Przekształcenie PKWN w Rząd Tymczasowy. Sprawa polska na konferencji w Jaltie.	402
j. Wyzwolenie centralnej i zachodniej Polski	402
k. Walki polskich sił zbrojnych na Zachodzie	409

XVII. Węzłowa problematyka polityczna i społeczna Polski Ludowej w latach 1945 - 1948	412
a. Utworzenie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej	412
b. Konferencja w Poczdamie i ustalenie polskiej granicy zachodniej. Umowa graniczna polsko-radziecka	414
c. Sprawa odbudowy zniszczonego potencjału ekonomicznego kraju	416
d. Problemy przesiedleń i repatriacji w latach 1944 - 1946 oraz osadnictwa na Ziemiach Odzyskanych	420
e. Podstawowe reformy społeczno-ekonomiczne — reforma rolna i nacjonalizacja przemysłu	423
f. Walka polityczna z reakcyjnym podziemiem i siłami legalnej opozycji .	430
g. Referendum i wybory sejmowe	436
h. Normalizacja sytuacji politycznej — Mała Konstytucja, Plan Trzyletni i jego realizacja w latach 1947 - 1948	440
i. Rozwój oświaty i kultury	446
j. Spór o model socjalizmu	449
k. Zjednoczenie polskiego ruchu robotniczego	452
Zakończenie	456
Indeks osób	461
Indeks nazw geograficznych i etnicznych	472
Zestawienie chronologiczne	479
Spis map tekstowych	
1. Ziemie polskie po 1864 r. (Redakcja Kartografii PWN)	66
2. Ziemie polskie w czasie pierwszej wojny światowej (<i>Atlas historii Polski</i> , Warszawa 1973)	205
3. Odbudowa państwa polskiego (<i>Zarys historii Polski</i> , Warszawa 1974)	231
4. Polska w 1923 r. (Rocznik Statystyczny 1923)	245
5. Okupacja hitlerowska i walka zbrojna z okupantem (<i>Dzieje Polski</i> , Warszawa 1981)	381
6. Polacy na frontach drugiej wojny światowej (<i>Zarys historii Polski</i>)	396
7. Wyzwolenie ziem polskich spod okupacji hitlerowskiej (<i>Dzieje Polski</i>)	408
8. Polska Ludowa (Rocznik Statystyczny 1948)	442